

DERSİM 37-38 SÖZLÜ TARİH PROJESİ HAKKINDA KAMUOYUNA ZORUNLU BİR AÇIKLAMA

Sözlü tarih gelişen ve güçlenen bir bilim dalıdır. Bu alanda yapılan çalışmalar, özellikle, hakkında yazılı belge bulmakta zorlandığımız kitlesel kıyımlar için çok önemli bir bilgi ve belge kaynağıdır. Dersim 1937-8 Tertelesi, hakkında yazılı kaynağın bulunmadığı ve/veya var olanların Devlet tarafından saklı tutulduğu bir kitlesel kıyımdır. Bugüne kadar, konu üzerine doyurucu bilimsel çalışmaların yapılamamış olmasının bir nedeni de, konu hakkında yeterli bilgi ve belgenin bulunamamasıydı. Bu nedenle, 1937-8 katliamını yaşamış ve sağ kalmış insanlarla yapılacak görüşmelerle oluşturulacak sözlü tarih arşivi, konu hakkında son derece önemli bir bilgi kaynağı olmaya adaydır.

Bu durumun bilincinde olarak, Clark Üniversitesi, Holocaust ve Soykırım Çalışmaları Merkezi adına 1937-8 Dersim Tertelesi konusunda bir sözlü tarih projesi başlatmak için girişimde bulduk. Önerimiz, 2009 Ağustos ayında Avrupa Dersim Dernekleri Federasyonuna iletildi ve varılan ortak mutabakata uygun olarak Merkez olarak çalışmaya başladık.

Sözlü tarih çalışmasının akademik ölçülere göre yapılabilmesi için gerekli alt yapının oluşturulması, çalışmaların merkezini teşkil etti; ve alt yapı ciddi bir titizlikle oluşturuldu. Sözlü tarih çalışmasının kapsam ve içeriği, uyulacak akademik kriterlerin neler olması gerektiği, görüşmeleri yapacak insanların eğitilmeleri gibi bir dizi konuda, sözlü tarih alanında uzman sosyal bilimcilerin katılımı ile bilimsel atölye çalışmaları organize edildi. Merkezi Berlin'de bulunan Stiftung Denkmal für the Ermordeten Juden (Katledilen Yahudileri Anma Vakfı) uzmanlarının, atölye çalışmalarına katılmaları ve ders vermeleri sağlandı.

Görüşmelerin yapılabilmesi için gerekli bilgi ve belgeler hazırlandı. Konu hakkında dünya çapında otorite olan, Merkezi Kaliforniya'da bulunan SHOAH FOUNDATION (Holocaust üzerinde uzmanlaşmış ve 50.000 üzerinde hayatta kalan insanla yapılmış bir arşive sahip Shoah Enstitüsü) ile işbirliğine girildi ve uzun dönemde ortak çalışma konusunda ilkesel anlaşmaya varıldı. Yine konunun uzmanlarından oluşan bir akademik danışma kurulu kuruldu.

İçine girilen faaliyet, aslında akademi dünyası ile tarihinde katliam yaşamış topluluğun insanlarını buluşturan ender girişimlerden birisiydi ve bu anlamda alanındaki çalışmalara örnek teşkil edecek karaktere sahipti. Dersim cemaatinin konuya sahip çıkması ile hızla yol kat eden proje, ilk yılında 100'ü aşkın görüşmeyi tamamlayarak önemli bir başarı gösterdi.

Çalışmaların düzgün ve koordineli bir biçimde organize edilebilmesi için, Taner Akçam'ın yönetimi altında bir Proje Komitesi oluşturuldu ve tüm proje çalışmaları esas olarak bu Komite tarafından yürütüldü ve organize edildi. 2010 Sonbaharı ile birlikte Komite içinde bazı sorunlar gündeme geldi. Sorun, Projeye bağışlanan paraların nasıl harcanacağı ve hesapların nasıl verileceği ile ilgili idi.

Daha önce benzeri çalışmalardan edinilen deneyler ışığında, proje Komitesi için üç önemli ilke benimsenmiş idi. Birincisi, nereye, ne kadar harcama yapılacağı önce Komitede ele alınacak, karara bağlanacak ve harcamalar buna göre yapılacaktı. İkincisi, Komite adına ortak bir banka hesabı açılmış ve bu hesaptan para çekme yetkisi İKİ İMZA ile mümkün kılınmış ve bu yetki iki kişiye verilmiş idi. Yani, Komitede harcama konusunda karar alındıktan sonra, gerekli para ancak bu iki kişinin ortak imzası ile çekilebilecek idi. Üçüncüsü, gelen ve harcanan paranın hesabının, her an her isteyen kişiye verilmesi, yani ŞEFFAFLIK ilkesi idi.

2010 Sonbaharında maalesef bu ilkelerin hiç birisine uyulmadığı ve Komitenin adeta yok sayıldığı tespit edilmiştir. Üniversite olarak konu

hakkında ısrarlı olmamız üzerine öğrendiğimiz acı gerçek şu idi. Para çekme yetkisi olan iki kişiden birisi, projenin paralarını, Komiteye haber vermeden çekmişti; üstelik bu paraları, tamamıyla kişisel tercihleri doğrultusunda, hiç kimseye danışmadan, proje ile ilgili olmayan işlere de harcamış idi ve yaptığı harcamaların hesabını vermiyordu. Kasım 2010 tarihinde ilgili kişiden, derhal hesapları vermesi istendi. Ve bunu yapmaması üzerine Clark Üniversitesi olarak, Ocak 2011 tarihinde, açık bir yolsuzluk ve suiistimal anlamına gelen bu tutumla bir arada bulunamayacağımızı söyleyerek çalışmamızı dondurduk.

Mayıs 2011 tarihine kadar, ilgili kişinin hesap vermesi için beklendi. Yapılan tüm girişimlerin başarısızlıkla sonuçlandığı şu an itibarıyla, konuyu üzümlere kamuoyu ile paylaşmak zorundayız. Mayıs 2011 itibarıyla durum şudur: Projeye ait paralar, Komiteden bir kişi tarafından Komitenin onayı olmadan ve Komiteye haber verilmeden çekilmiştir. Çekilen paraların bir kısmının, proje ile ilgili olmayan işlere harcandığı tespit edilmiştir. Daha da üzümlere olanı, projenin paralarının çok önemli bir kısmının nereye harcandığı, bu açıklamanın yapıldığı tarih itibarıyla hala belli değildir. Konu hakkında her hangi bir kayıt ve belge yoktur.

Yapılan tüm girişimlerin başarısızlıkla sonuçlanması üzerine, konuyu kamuoyuna açıklamayı ve kamuoyunu bilgilendirmeyi bir görev biliyoruz. Alman resmi makamlarının konu hakkında girişimde bulunmasını ve ilgili kişi ve kişilerden hesap sormalarını bekliyoruz. Fakat sorun, sadece hukuk ihlali ile sınırlı değildir, ahlaki boyutu daha da önemlidir. Dersim insanına karşı yapılmış büyük bir saygısızlık söz konusudur.

Gelinen nokta itibarıyla, Üniversite olarak böyle bir skandala, yolsuzluğa ortak olmamız düşünülemez ve bizim açımızdan, Federasyon çevresi ile yaptığımız bu çalışmaya son vermekten başka bir çare kalmamıştır. Ortada, yolsuzluk gibi ciddi bir hukuki skandalın da ötesinde, Dersim insanına, kendisine sözler verilerek bağışları alınan insanlara karşı

yapılmış büyük bir saygısızlık söz konusudur. Clark Üniversitesi Holocaust ve Soykırım Çalışmaları Merkezi olarak, Dersim insanına, alın teri ve göz nuru dökerek bizlere bağışladıkları gelirleri koruyamadığımız ve bir kişinin hiç kimseye hesap vermek istemeyen, başına buyruk tutumunu denetim altına alamadığımız için özür borçluyuz. Dersim insanına, onların sağ duyusuna güvenimiz sonsuzdur. Son derece anlamlı ve önemli bir dava için toplanmış paraları, kendi kişisel mülkü zannederek harcayan bu kişi ve zihniyetten hesap soracaklarından en ufak bir kuşkumuz yoktur.

Yapılanlar maalesef bununla da sınırlı kalmamıştır. Proje başlamadan önce, Komite adına bir protokol hazırlanmış ve bu protokole göre, yapılan görüşmelerin Clark Üniversitesi ve Dersim Federasyonuna ait olduğu karara bağlanmış idi. Proje adına Komite tarafından yayınlanan bir broşür ile de durum kamuoyuna duyurulmuş idi. Projeyi dondurma ve çekilme kararımız üzerine, yapılan anlaşmaya bağlı olarak görüşmelerin bir kopyası önce Taner Akçam tarafından istenmiştir. Bu isteğimizin cevapsız kalması üzerine, merkezimiz direktörü Prof. Deborah Dwork ikinci bir istekte daha bulunmuştur. Maalesef, bu girişimimizden de bir sonuç alamamış durumdayız.

Söz konusu olan, en hafif deyimle bir anlaşmanın çiğnenmesi ve emeğin açıktan gasp edilmesidir. Sorun sadece yapılan anlaşmalara ve verilen sözlere aykırı davranarak en temel hukuk ve ahlak kurallarını çiğnemekle sınırlı değildir. Bu davranışla, bu görüşmelerin bilim dünyasının hizmetine sunulması da engellenmiş olmaktadır. Shoah Vakfı ile yaptığımız anlaşmaya göre, bu görüşmeler, İngilizceye de çevirerek, Vakfın oluşturduğu internet ağı üzerinden tüm dünyanın hizmetine sunulacak idi. Görüşmelerin bizden çalınması ve bize verilmemesi nedeniyle, bu imkan engellenmiş ve büyük bir fırsat açıkça gasp edilmiştir. Sadece Dersim insanına değil, tüm insanlığa yapılabilecek bundan daha büyük bir kötülük düşünülemez.

Üniversite olarak, bu görüşmelerin bize verilmesi için gerekli hukuki girişimleri başlatmış bulunuyoruz. Fakat bilinmesini isteriz ki, en temel ahlak kurallarına aykırı davranarak, emeği açıkça gasp etmekte hiç bir mahzur görmeyen bu kişilere karşı mahkemelerin alacağı kararlardan yana herhangi bir kuşkumuz olmamakla beraber bu konuda en büyük güvencemiz, Dersim insanının vicdanıdır. Onların, böylesi korsanca bir girişimde bulunan bu kişi ve kişilere karşı gerekli tavrı alacaklarından hiç bir kuşkumuz yoktur.

Dersim insanının bilmesini isteriz ki, Clark Üniversitesi, Holocaust ve Soykırım Çalışmaları Merkezi olarak bundan sonra da Dersim 37-38 Tertelesini akademik dünyada ve dünya kamuoyunda bilinir hale getirmek için elimizden gelen çalışmaları yapmaya devam edeceğiz. Konu üzerinde çalışmak isteyen kişi ve kuruluşlara yardım etmeye hazırız. Durum kamuoyuna saygılarımızla duyurulur.

Prof. Taner Akçam

Kaloosdian and Mugar Chair
The Strassler Family Center for Holocaust and
Genocide Studies
Clark University
950 Main Street
Worcester, MA 01610